

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krome, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Argentinsko meso in slovenski klerikalci.

Prejeli smo sledeči popravek:

Gospod Melhior Čobal, odgovorni urednik „Rudarja“ v Zagorju. Blagovolite v postavnem roku in v postavni obliki priobčiti sledeči popravek poročila priobčenega v listu „Rudar“, dto. Zagorje dne 4. avgusta 1911 št. 22. I. II. stran 1 pod zaglavjem „Argentinsko meso itd.“:

Ni res, da sem pri glasovanju o predlogu draginskega odseka glede uvoza argentinskega mesa v poslanski zbornici državnega zbora dne 29. julija t. l. kot zapisnikar rezultat glasovanja naravnost falzificiral ali predložil falzifikacije, hudobne goljufije, samo da se prepreči neomejeni uvoz argentinskega mesa; res pa je, da sem jaz glasove v odkazanem mi oddelku zbornice pravilno in vestno seštel in razmerje glasov ugotovil, tako da ni govora o kaki falzifikaciji ali goljufiji.

V Celju, dne 26. avgusta 1911.

Dr. Ivan Benkovič,
državni poslanec.

Opomba uredništva. Naj nam pošlje gospod dr. Benkovič popravkov kolikor hoče, tega ne bo mogel utajiti, da je pri glasovanju o neomejenem uvozu argentinskega mesa izdal koristi svojih volilcev. Kajti glasoval je proti neomejenemu uvozu, proti koristim delavnega ljudstva in za koristi veleagrarnih oderuhov. To Benkovičevo izdajstvo si bodo volilci njegovega okraja tako korenito zapomnili, da ga gospod poslanec z nobenim popravkom ne izbriše. Pribijemo še enkrat: Gospod dr. Benkovič je glasoval proti uvozu, s tem je izdal koristi volilcev njegovega okraja. To izdajstvo smo v članku „Argentinsko meso in slovenski klerikalci“ ožigosali in povsaj pravici obsodili. In pri tem ostanemo, da je glasovanje dr. Benkoviča proti neomejenemu uvozu mesa vse obsodbe vredno.

Velike delavske plače.

Zopet smo slišali — to pot iz ust avstrijskega ministrskega predsednika — trditev, da so draginje krive velike delavske plače. Bilo je ob priliki interpelacije socialno demokratičnih poslancev radi uvoza mesa, ko je gospod ministrski predsednik Gautsch dejal med drugim: „Draginja, ki se dandanes ne najavlja samo pri živilih, ampak tudi drugod, in sicer v vseh državah, se po mnenju vlade ne sme smatrati za pojav, kakor bi ga zakrivali poljedelci, ki morejo dandanes vsled večjih delavskih plač, vsled pomanjkanja ljudi in vsled podražitve produkcijskih sredstev le pod težkimi pogoji izvrševati svoje delo.“

To bi bil prav tako lahko dejal kak veleagrarca ala vitez Hohenblum; in v resnici smo često že slišali take besede. Avstrijski ministrski predsednik je torej igral vlogo papagaja, ki je v dobri veri še enkrat premleval to, kar je slišal druge že govoriti. Da pa laž ne bo nikdar resnica s tem, ako se ponavlja, ampak da ostane laž, je znana stvar. To seveda ve tudi gospod Gautsch; ve pa tudi prav tako dobro, da agrarci radi slišijo, ako se delajo delavci odgovorni za njih nenasitno požljivost — zatorej govori, kakor bi govoril kak zastopnik veleagrarstva. Kajti da je šlo ministrskemu predsedniku samo za to, da stori politično uslugo agrarcem, ve on prav tako dobro kakor mi. Kajti drugače bi bili prisiljeni misliti,

da šef avstrijske vlade ne pozna abecede narodnogospodarske vede in da je v narodnogospodarskih vprašanjih analfabet in popolen nevednež.

Že površno opazovanje bi moralo ministrskega predsednika poučiti, da so cene blagu — in sicer velja to za poljedelstvo in za industrijo — odvisne od cele vrste činiteljev in razlogov, ki leže popolnoma izven strokovnih organizacij in ki učinkujejo z neznansko silo. V prvi vrsti so seveda produkcijski stroški, ki določujejo blagu cene. Produkcijski stroški so se tudi res zelo povečali, to pa iz več razlogov. Ker pa je tudi delovna moč blagu — kapitalisti sami so jo tako ponizali! — zato velja tisto povečanje stroškov tudi za njo. Delavci torej niso tisti, ki določujejo produkcijske stroške; niti svojih lastnih ne. Kajti ako bi delavci določali ceno produkcijskim stroškom, tedaj bi ne živeli v dobi kapitalističnega zasebnega gospodarstva in mahoma bi bilo konec draginje. O ceni blaga in o velikosti plač torej ne odločajo delavci, lastniki delovnih moči, ampak o vsem tem odločajo posestniki produkcijskih sredstev, in to so kapitalisti. Zasebna last produkcijskih sredstev daje mnogo več moči kakor last delovne moči; o tem nas uči zgodovina in izkušnje vsakdanjega življenja.

Delovna moč se more spraviti v vrednost samo v zvezi s produkcijskimi sredstvi: zemlja, tovarne in stroji, surovine in tako dalje: To pa daje mnogo več koristi kapitalistu kakor delavcu, ki se z velikim trudom bori z draginjo, pri čemer ga kapitalisti in razredna država pri vsakem koraku odirajo. Ako se torej pritožijo kapitalisti radi redno višjih cen, tedaj naj odpravijo zasebno lastnino ali pa naj — ker se že ne marajo odločiti za kako radikalno sredstvo — omeje vedno kupičenje bogatstva v rokah neznanega števila posameznikov, odpravijo naj monopoliziranje in karteliziranje.

Najnevarnejši monopol pa je zasebna last zemljišč. Zasebna last naravnih zakladov zemlje povzroča dandanes največ škode ker neznausko podražuje najnujnejše potrebščine in ker njih lastnikom omogočuje, da gledajo samo na ogromni dobiček. To pa uganjajo tem lažje, ker imajo kapitalisti v rokah moč države, ki jo izrabljajo za to, da še bolj poostrujejo posledice monopoliziranja. Pomislimo samo na velike carine, ugodne železniške tarife, podpore, itd., ki se dajejo kapitalistom prvotne produkcije, ne da bi podjetniki nadalje obdelavajočih industrij in obrti samo s prstom mignil: Ali so industriji že storili kak resen korak proti premogovnim in železovnim magnatom, proti živinokupčevalcem in podraževalcem žita? Ne le, da niso ničesar storili proti tem parazitom na ljudskem telesu, še celo podpirali so jih pri njih podraževalni politiki!

Izkoriščevalne koristi kapitalističnih razredov so se pokazale močnejše kakor socialne koristi; vzajemnost različnih kapitalističnih skupin je še vedno zmagala nad posameznimi razpori. Delavci se vedno smatrajo za predmet izkoriščevanja, od podjetnikov vseh vrst, pa naj si bodo industrijski, obrtni, podraževalci stanovanj, agrarci in drugi.

Delavska plača bi pač lahko zmanjšala podjetniške dobičke, to pa le tedaj, ako bi se delavske plače povečale, ako bi bil napredek v strojih združen z izboljšanjem delavskega položaja. To pa dandanes ni. Stroji se vedno bolj izpopolnjujejo, dobiček od tega pa imajo samo podjetniki, ne pa delavci! Koalicijska pravica delavstva je tako omejena, da si morajo delavci le z največjo silo priboriti toliko izboljšanje pri plačah, da

lahko vsaj deloma premagujejo sedanjno neznosno draginjo. Toda kdo pa je povzročil visoke carine? Kdo so krivci in okoriščevalci naše carinske politike? Kdo je odstranjeval tujezemsko konkurenco, kdo je izključil svetovni trg in zaprl domačega za uvoz in izvoz? In kdo je torej odgovoren za cene blagu, kdo jih ureja?

Stavili bi lahko še nekaj vprašanj; toda zadostujejo naj zgorajšnja. Spomniti pa hočemo še na dejstvo, kako različni karteli podražujejo blago, ne da bi povečali le za vinar delavske plače! Kava in sladkor, meso in mleko, železo in premog — imenovali smo samo nekaj najznamenitějšíh in najporabnejših snovi — se vedno podražujejo, ne zato, ker so produkcijski stroški vedno večji, ampak samo zategadelj, ker imajo vedno bolj monopolni značaj. Kapitalizem s svojo brezmejno dobičkaželjnostjo povzroča draginjo, in — žal — ne nezadovoljnost delavstva.

Predlogi za rudarje v parlamentu.

Socialnodemokratični poslanci so vložili v novem parlamentu celo vrsto predlogov v korist rudarjem. Predlogi seveda še niso prišli v razpravo, ker se vladi in z njo zvezani meščanski večini za vse drugo bolj mudi kakor za zadeve, ki se tičejo ljudstva. Kadar pridejo posamni predlogi v razpravo, bomo vestno poročali. Za danes hočemo samo podati par predlogov, ki se tičejo rudarskega varstva in delovne dobe.

Socialnodemokratični poslanci Cingr, Seliger, Reger, Muchitsch, Glöckel, dr. Schacherl in sodrugi so vložili v zadnji zborovalni dobi parlamenta sledeči predlog radi spremembe postave o zaposlenju mladostnih delavcev in žen, o delovni dobi in nedeljskem počitku pri rudnikih:

Člen I. § 4, odstavek 2, postave z dne 21. junija 1684, št. 115, naj se glasi:

Nedeljski počitek se mora začeti zadnji čas ob šestih zvečer v soboto, in sicer se mora pričeti istočasno za vse moštvo in mora trpeti 36 ur. Pri obratih, kjer se z delom ne sme prekiniti, se mora začeti nedeljski počitek najpozneje v soboto opolnoči in mora trpeti za vse delavce, ki sihte menjajo najmanj 36 ur. Za tiste delavce, ki so v zmislu prvega odstavka tega paragrafa ob nedeljah zaposleni, se mora določiti nadomestni dan šestintrideseturnega počitka v tednu, ki sledi dotični nedelji.

Socialnodemokratični poslanci so vložili tudi sledeči predlog z ozirom na delovno dobo:

§ 1.

Delovna doba za vse pri rudniku, pod zemljo in zunaj zaposlene delavce ne sme prekoračiti osem ur. Med to delovno dobo se mora dovoliti najmanj polurni odmor. Za delo v tem zmislu se šteje tudi vsako opravilo, ki je predpisano po službenem redu (molitev, prebranje, dobivanje razstrelil in drugo, oddaja svetilk i. t. d.)

Delovna doba se smatra za vse jamske in nejamske delavce kot skupni ših in se prične za jamske delavce z vožnjo prvega delavca v jamo in se konča z vožnjo zadnjega delavca iz jame. Pri temperaturah čez 30 stopinj Celzija, kadar je mnogo vode ali je slab zrak v veliki množini, naj minister za javna dela določi še nadaljnje zmanjšanje delovne dobe do šest ur. Odmori, ki se dajejo radi posebnih razmer v rudniku, kakor tudi polurni odmor, se morajo vračunati v delovno dobo.

§ 2.

Začetek in konec dela kakor tudi čas in dolžina odmora se morajo določiti v službenem redu v mejah, kakor jih dovoljuje ta postava. Sprememba se sme izvršiti samo z dovoljenjem rudniške oblasti. Vsaka tozadevna sprememba se mora pri vsakem rudniku naznaniti delavcem z obvestilom, ki se nabije na lahko dostopnem in vsem delavcem znanem kraju.

§ 3.

Za slučaje nujne nevarnosti za varnost življenja, zdravja in lastnine se določbe §§ 1 do 2 ne smejo vporabljati.

Agitacija.

Povedati hočemo par misli, kako naj se pravilno in smotreno agitira. Eno in isto pravilo postaviti za vse slučaje, bi bilo seveda nemogoče in ravno za agitacijo najneprimernejše. Pri agitaciji se je treba vedno ravnati po razmerah.

Dobe se nekateri agitatorji, ki obdelujejo kakega brezbriznika na ta način, da mu govore, v veliki naglici in zelo dolgo časa, tako da dotični delavec niti časa nima za vpraševanje, ampak mora samo poslušati. Taki agitatorji mislijo, da bodo s svojo zgovornostjo dosegli najlepše uspehe. To pa je popolnoma zagrešeno. Čem manj vsiljiv in čem vljudnejši je agitator, tem boljši je vtis. Seveda ima tudi to pravilo svoje izjeme. Pri delavcu, ki se je dal zavesti k stavkokaztvu, je treba malo strožje govoriti, dasi je dobro, da se tudi tu varujemo preostrih očitkov. Gotovo je zelo primerno neorganiziranemu tovarišu reči, kako neumno je ravnal doslej, da ni bil pri organizaciji, ali da je bil celo pri nasprotni. Toda da bi se mu to naravnost očitalo, se nam ne zdi umestno. S tem se lahko dotični delavec še bolj odtuji. Previdnost je vsekakor tu zelo potrebna.

Nadalje se nam ne zdi prav, ako agitator takoj na dolgo in široko razklada znanstveni socializem, ampak veliko boljše je, da govori o stvareh, ki so indierentnemu delavcu najbolj umljive in da navede obenem tudi zglede, ki naj rečeno dokažejo. Tako na primer se delavca opozori na velikanski napredek delavskih organizacij v Nemčiji in Angliji, opišejo se mu velikanski boji, ki so jih tamkajšnji delavci zmagovalno dobojevali samo s pomočjo svojih mogočnih organizacij. Razloži se mu, kaj bi bilo, ako bi nemški in angleški delavci ne imeli tako dobre organizacije, kako bi jih organizirani podjetniki zaslužili. Nato se pove, da bomo v doglednem času tudi mi imeli tako obširne boje, ker se tudi avstrijski kapitalisti vedno bolj organizirajo v ta namen, da bi delavce premagali v mogočnem gospodarskem boju, jim uničili strokovno organizacijo in jih na ta način še bolj zaslužili. Da pa se to ne zgodi, se mora delavstvo organizirati do zadnjega moža.

Agitator mora premagati mnogo težkoč. „Malo delo“ se imenuje agitacija od moža do moža, toda s tem „malim delom“ se lahko veliko doseže. Treba je tudi pomisliti, da so pionirji delavskega gibanja imeli opraviti še z mnogo več težkočami kakor mi in vendar so premagali te težave in so ustanovili organizacijo. Vera v moč organizacije in v končno zmago socializma jim je bila vodnica in jih je navduševala v težkih časih. Z navdušenjem so šli naši prvi sodrugi na delo in z navdušenjem, ki rodi vztrajnost, moramo iti tudi mi na delo. In veselo zadovoljenje bomo priskrbeli mi mlajši sodrugi stariim bojevnikom, ako gremo z navdušenjem vztrajnostjo na delo in tako pomagamo vreči današnji družabni red, ki je vir vsej bedi proletariata!

Mednarodno strokovno gibanje.

„Proletarci vseh dežel, združite se!“ Tako je zaklical veliki Marx in temu klicu so se odzvali proletarci vsega sveta. In ta klic odmeva dandanes med vrstami delavstva vse močnejše in glasneje kakor kdaj preje, kajti nikdar preje ni čutilo delavstvo tako živo potrebe po mednarodni organizaciji kakor danes, ko se organizira kapital na mednarodni in medverski podlagi. Zlasti se javlja ta mednarodnost na polju strokovnega gibanja. Organizacije raznih dežel delajo vztrajno na to, da bi bilo medsebojno razmerje delavcev

po vsem svetu vedno iskrenejše in trdnejše, tako da bi končno vezala proletarce vseh dežel krepka vez vzajemnosti. Temu plemenitemu cilju niso posvečeni samo naši zvezni kongresi in zborovanja, ki naj pokažejo edinstvo delavcev v Avstriji brez ozira na verske in narodnostne razlike, ampak tudi mednarodni kongresi in konference, kjer se snidejo zastopniki delavstva najrazličnejših narodov in verstev z vsega sveta.

Stalna naprava mednarodnega strokovnega gibanja so tudi konference tajnikov posamnih strokovnih deželnih central. Te konference imajo namen, da si zastopniki povedo medsebojne izkušnje in da se posvetujejo o novih potih mednarodnega gibanja. Predvsem pa imajo namen, da vodijo strokovno delovanje vsega kulturnega sveta po skupnih ciljih, v kolikor to dopuščajo narodnostne in postavne razlike posamnih držav. Te tajniške konference se vrše vsako drugo leto obenem s kongresom kake deželne centrale, ki je priključena mednarodnemu tajništvu, to pa zagotavlja, da udeleženci te konference lahko neposredno opazujejo strokovno delo kake druge dežele. Za prvi in najvažnejši sad teh konferenc sa mora smatrati predvsem ustanovitev strokovne internacionale, ki se je ravno potom konferenc v zadnjih letih zelo veselo razvila. Leta 1904 je znašalo število pridruženih deželnih central le 12 z 2.333.261 člani, leta 1906 pa je bilo združenih v strokovni internacionali 20 deželnih central s 6.098.262 člani. Zadnji uspeh je bil priključenje deželne centrale severnoameriških strokovnih organizacij, kar bo gotovo mnogo pripomoglo, da se bodo strokovne organizacije Združenih držav prenovile v evropskem zmislu in bodo na ta način priseljencem lažje dostopne kakor doslej.

Za načelo velja, da se sme priznati v vsaki državi radi enote strokovnega gibanja samo ena centrala, kateri naj se pridružijo posamezne strokovne organizacije. Nepriključene strokovne organizacije in zveze so izključene od mednarodne centrale kakor tudi od konferenc.

Letošnja konferenca se je vršila v sredi avgusta v Budimpešti obenem z ogrskim strokovnim kongresom. Tu ni mesto, da bi obširno poročali o vsej konferenci, zagotavlja se hočemo omejiti samo na sklepe, ki jih je konferenca sklenila.

V prvi vrsti se je imelo odločiti o prošnji za sprejetje centrale Worker of the World v severni Ameriki, ki obstoji poleg oficijelne, že priključene centrale Federation of Labor. Ker se načeloma prizna samo ena centrala v vsaki deželi, se je prošnja odklonila. Tudi v Bolgariji obstoji dvoje central, izmed katerih je bila ena že priključena. Z ozirom na veliko škodo, ki jo povzroča delavstvu razcepljeno strokovno gibanje, se je sklenilo, da se izključi tudi že priključeno centralo — še nepriključena je prosila za vzprejem, — ter se je naročilo bolgarskim sodrugom, naj skrbijo za združenje obeh central.

Z ozirom na mednarodno podpiranje pri plačilnih bojih, za katere bi bila moč domače dežele premajhna se je sprejela sledeča resolucija:

a) Mednarodno tajništvo naj se samo tedaj udeležuje mednarodne pomožne akcije, ako je istočasno več poklicnih in industrijskih skupin kake dežele tako zapletenih v gospodarske boje, da se za njih dobojevanje potrebna sredstva ne morejo zložiti v lastni deželi oziroma od mednarodnih poklicnih organizacij, katerim so udeležene zveze pridružene.

V izjemnih slučajih mednarodno tajništvo lahko uvede pomožno akcijo, ako stoji v kaki deželi tako veliko število delavcev kakega poklica v gospodarskem boju, da sredstva domače dežele oziroma mednarodnega strokovnega tajništva nikakor ne zadostujejo.

b) Mednarodna pomožna akcija se mora samo tedaj izvršiti, ako so izpolnjeni sledeči pogoji:

1. Deželna centrala, kateri pripadajo podpore potrebne organizacije, naj vloži na mednarodno tajništvo utemeljeno prošnjo. Utemeljitev naj obsega: splošno poročilo o vzrokih in dosedanjem razvoju dotičnega spora, nadalje pregled o organizacijski moči in denarni moči pomoči proseče organizacije.

2. Pomoči potrebne organizacije morajo biti članice deželne centrale, ki je priključena mednarodnemu tajništvu, v kolikor tega ne onemogočujejo posebne politične razmere v dotični deželi.

3. Nadalje se bo nadaljevala pomožna akcija samo za take organizacije, ki obveščajo mednarodno tajništvo z rednimi informacijami o razvoju boja in se zavežejo, da bodo podale javne račune o stroških boja.

c) Ako so vsi pod b) navedeni pogoji, tedaj uvede mednarodno strokovno tajništvo pomožno akcijo. Pri deželnih centralah vložena prošnja za podporo naj obsega: Kratko utemeljitev, izkaz mednarodnega tajništva in,

kolikor je to možno, določeni predlogi o načinu, kako naj bi se podpiranje najsmotrenejše izvedlo.

d) Nadalje mora skrbeti mednarodno tajništvo za to, da se pri dolgo trajajočih bojih deželne centrale, ki se udeležujejo pomožne akcije, pouče od časa do časa o položaju in da se v vseh slučajih kar najhitreje po končanem boju pošlje dotičnim deželnim centralam poročilo in obračun o boju.

e) Vse denarne podpore se pošljejo mednarodnemu tajništvu, ki objavi po končanem boju obračun.

Enotno strokovno gibanje naj pospešuje sledeči predlog, ki ga je predložila holandska deželna centrala in je bil enoglasno sprejet:

Mednarodna konferenca v Budimpešti naroča — ponavljajoč leta 1907, v Kristijaniji sklenjeno dolžnost organizacij, naj se priključijo svoji deželni centrali — mednarodnim poklicnim tajnikom in zvezam, naj dovole pristop samo takim organizacijam, ki spadajo k pristojni deželni centrali, in naj delajo na to, da se pridružijo pristojni deželni centrali tiste organizacije, ki so se priključile mednarodnim poklicnim tajništvom, niso pa še v deželni centrali.

Sprejet je bil tudi sledeči predlog Amerikancev, ki se nanaša na oživitvorenje mednarodne delavske zveze:

Mednarodna konferenca priporoča strokovnim centralam vseh dežel, naj študirajo vprašanje o ustanovitvi „Mednarodne delavske zveze“, kjer pa naj se določi in zagotovi samostojnost delavskega gibanja vsake dežele. Namen zveze bi bil varstvo in zahteva pravic in koristi, plačilnih delavcev vseh dežel in ustanovitev mednarodnega bratstva in vzajemnosti.

Da se ob času stavke zabrani uvažanje stavkokazov v kraje, kjer je stavka, je ameriška deželna centrala predložila sledeči predlog, ki se je sprejel enoglasno:

Konferenca izjavlja, da je cilj delavskega gibanja vseh dežel, da se z vsemi silami zabrani potovanje delavcev iz ene dežele v drugo, kadar je industrijska kriza, ob času plačilnih bojov ali če se ti pričakujejo; dolžnost odgovornih zastopnikov delavskega gibanja dotične dežele je, da mednarodnega tajnika obveščajo, ki to sporoči takoj zastopnikom delavstva vsake dežele.

Deželna centrala na Švedskem je predlagala sledečo resolucijo z ozirom na odpravo nočnega dela:

Konferenca pozivlje delavske zastopnike v vseh parlamentih, naj delajo na to, da se v njih deželah uvede postavna prepoved nočnega dela v vseh onih industrijah; v katerih nočno delo ni neobhodno potrebno.

Pri tej resoluciji se je zlasti poudarjalo, da se mora s posebno vztrajnostjo delati za skrajšanje delovnega časa v tistih obratih, kjer se vrši neprekinjeno delo. Resolucija je bila seveda sprejeta.

Nadalje se je sklenila tudi simpatijska resolucija za izprte delavce na Norveškem in protestna resolucija proti zatiranju delavskega gibanja v Rumuniji.

Za mednarodnega tajnika je bil enoglasno izvoljen zopet sodrug Legien.

Prihodnja konferenca se vrši čez dve leti; kraj se bo še določil.

Velikanska stavka angleških železničarjev.

Svetovna država Anglija, v kateri je industrija na višku razvoja in ki je bila mati razvijajočega se kapitalizma, je obrnila v zadnjih dneh pretečenega meseca pozornost vsega kulturnega sveta nase. In kako tudi ne. Začela se je v njej tista zgodovinsko pričakovana borba med kapitalom in delom, katero so smatrali še pred nedolгим meščanski učenjaki za sanjarijo. Anglija je stala na pragu velikanske katastrofe in če se ne bi bilo posrečilo najti primernih sredstev, ki so dovedla do mirne sprave, potem bi bile posledice pojava naravnost nepregledne. Naravno je, da je sledil velikanskemu gibanju ves mednarodno organiziran proletarijat z največjim zanimanjem in da so bile nade, ki prešinjajo vsakega zavednega delavca, najboljše. Vse gospodarsko življenje je bilo vznemirjeno in gotovo je da ta pojav ni ostal brez dalekosežnega pomena v zgodovini angleškega strokovnega gibanja. Z začudenjem in strahom je gledal ves kapitalistični svet na Angleško, saj so bile ravno tiste strokovne organizacije, katere se nam je vedno kazalo v primer, prizadete, in iz pridnih in pohlevnih „Trades Unions“ je zavel revolucionarni veter, katerega kontinentalni kapitalisti vsaj iz teh krogov nikoli ne bi pričakovali. Kako rado se nam je v zadnjih letih modernega strokovnega gibanja vedno kazalo na Angleško, kjer se strokovne organizacije ne brigajo za politiko in so tozadevno popolnoma nevtralne. Mi se seveda na

te prijazne, toda hinavske opomine nismo ozirali, kajti vedeli smo, da take organizacije nimajo bodočnosti in da v svoji notranjosti razpadejo prej ali slej!

Imeli smo prav. Anglija je stala v razrednem boju, kakor ga svet ne pozna. Iz Liverpoola in Londona ter drugih krajev je donášal brzojav poročila, da je boj skrajno srasten in da vlada združena s podjetništvom skuša z vsemi silami zmagati nad delavstvom. Stavka je tokrat započela pri najnižjih vrstah delavstva in sicer transportnih delavcih in pri delavcih v ladjedelnicah, in je po kratkem boju končala s popolno zmago stavkujočih. Toda že ta stavka je pokazala svoje velike posledice v trgovini in prometu. Kapitalisti in meščanstvo je lahko videlo na lastne oči velikansko moč delavstva in spomini na te dni ne bodo kmalu pozabljeni.

Pomanjkanje živil se je takoj pokazalo v znatno povišanih cenah in vzlic temu, da stavka ni prišla do popolnega razvoja, je vendar zapustila jako občutne sledove.

Stavkujoči so torej zmagali in njih pridobitve so bile povsem zadovoljive. Delavni čas se jim je znižal od 12 na 10 ur in tudi mezdnim zahtevam se je ugodilo. Vozniki, ki so doslej morali delati 90 do 100 ur na teden, bodo v bodoče delali le 72 ur. Poleg tega so si stavkujoči priborili še celo vrsto drugih udobnosti, ki skupno znašajo lepe tisočake, ki jih odslej ne bodo več vtikali kapitalisti v svoje bisage. Vse se je uredilo v najlepšem redu in pričakovalo se je zopetnih normalnih razmer. Toda podjetniki so brezobzirno požrli dano besedo in enostransko prelomili dogovorjene pogodbe. Na cesto so začeli metati stavkujoče in končno zaprli svoja podjetja.

To je seveda podnetilo še ne popolnoma ugasli ogenj in vsega delavstva se je polastilo opravičeno ogorčenje. Tudi železničarji, ta najvažnejši del prometa niso hoteli zaostati, in stopili so v akcijo. Pred vsem so izjavili, da ne nakladajo in ne prevažajo blaga iz podjetij, v katerih se stavka, končno pa so stavili še svoje lastne zahteve. Ena njih najvažnejših zahtev je bila odstranitev leta 1907 ustanovljenega pravnega urada, ki je bil zato ustanovljen, da uredi sporne zadeve med podjetji in uslužbenci, to pa zato, ker se je pokazalo, da je bil ta urad le o-vira vsakega razvoja pravic uslužbencev. Izjavili so, da je tak urad popolnoma nepotreben, ker pravila zahtevajo, da le pri podjetju uslužbeni lahko zastopajo zahteve delavcev v tem uradu. Izjavili so, da na ta način nikoli ne pridejo do svojih pravic, ker bi uprave lahko vplivale na svoje uslužbence, ki naj bi zastopali koristi delavstva. Svoje zahteve so hoteli železničarji vlagati po svojih neodvisnih uradnikih, ki so nastavljeni v njih strokovni organizaciji. Železniške uprave o tem niso hotele ničesar slišati in poleg tega so še zavlačevale razprave v pravem uradu, vzlic temu, da bi morala biti sporna vprašanja po pravilih rešena v treh dneh.

Poleg te posebne zahteve so pa železničarji tudi v splošnem nezadovoljni s svojimi nezadostnimi plačami, kajti statistično je dokazano, da so se plače v zadnjih petnajstih letih povprečno povišale le za 12%, med tem ko je draginja vseh življenskih potrebščin narasla v ravno isti dobi za 18 do 28 od sto.

Železniške uprave niso hotele o pravnih pogajanjih nič slišati vzlic temu, da je vlada sama skušala pri teh pogajanjih posredovati. Ravnatelji so se postavili na brutalno podjetniško stališče in odločno odklanjali vsak sporazum. Naravno je, da so v takem položaju tudi zastopniki železničarjev izjavili, da brezpogojno vstrajajo na svojih zahtevah in da proglašajo stavko, če se ravnatelji tekom 24 ur ne premislijo. To se ni zgodilo in edino po zaslugi trdovratnosti ravnateljev je izbruhnila stavka. Nič ni pomagalo, da se je pokorila vlada podjetništvu in mu dala vojaštvo in mornarištvo na razpolago; promet je prenehal. V soboto dne 19. m. m. je bil ustavljen že skoraj ves promet in trinajst londonskih postaj je bilo zaprtih. Posledice niso izostale in cela vrsta podjetij je morala prenehati z delom, ker ni mogla odvažati proizvodov ali pa dovajati surovin in obratnih sredstev.

Posledice stavke so se pojavile tudi že v Nemčiji in v Franciji in uvažanje premoga v te države je izostalo. V tem kritičnem položaju se

je pa vladi posrečilo pripraviti železniške ravnatelje k pameti in so slednji izjavili, da so pripravljeni na pogajanja, če se stavka konča. V nedeljo se je takoj razglasil uspeh stavke med stavkujočimi in se jih je pozvalo, da nastopijo takoj svojo službo. Medtem se je pa že določil čas pravnih pogajanj in gotovo je, da stavka 250.000 železničarjev sicer slednjič še ni rešila iz današnjih kapitalističnih spon, pač pa jim je zboljšala njih gospodarski položaj in jih kar gotovo privedla do spoznanja, da ni dobro če delajo delavsko politiko v državnem zboru meščanski poslanci, med tem ko čuvajo strokovne organizacije strogo nepristranost.

* * *

Stavka angleških železničarjev je končana. Nje konec se je razglasil v nedeljo 20. m. m. Ker je sila priklopila že do vrhunca, se je vlada, ki je nekaj dni cincala, končno vendarle zdrnila in nastopila tudi proti železniškim družbam z večjo energijo. S predlogom, ki je bil vložen v parlamentu, da naj se uradoma konča stavka, to se pravi, da naj se družbam kratkoma diktirajo pogoji, ki jih ima izpolniti, se je oborožila v soboto vlada sama in dotlej trmasti kapitalisti so se vdali.

Pod predsedstvom vlade so se sklenili sledeči mirovni pogoji:

1. Stavka se takoj konča in delavski voditelji se potrudijo z vsemi močmi, da se stavkujoči vrnejo na delo.

2. Vsi delavci, ki so vsled stavke ali izpora zapleteni v sedanji spor in se oglašajo v primeren času, se morajo čimprej mogoče zopet nastaviti. Nihče se ne sme sodnijsko preganjati zaradi kršenja pogodbe ali pa na drug način kaznovati.

3. Sklicati se imajo pravne komisije, da se posvetujejo o sporih, ki še niso rešeni.

4. Nemudoma se imajo storiti koraki, da se uravnajo vprašanja med železniškimi družbami in tistimi kategorijami, ki niso bile obsežene v pravni pogodbi leta 1907. Za ta vprašanja je merodajna konferenca zastopnikov družb in uslužbencev. Za končno rešitev se ima sestaviti posebna preiskovalna komisija.

5. Obe stranki bosta v vsakem oziru podpirali komisijo.

6. Vsako vprašanje, ki bi nastalo zaradi razlaganja te pogodbe, se predloži trgovinskemu ministrstvu.

Vlada predlaga, da se sestavi komisija, ki ima proučiti učinke pravne in razsodične pogodbe za železnice in poročati, kakšne izpremembe bi bilo priporočati. Komisija bodi sestavljena iz dveh delodajalskih, dveh delavskih zastopnikov in nepristranskega predsednika, ter naj se snide še ta teden. Svoje delo naj opravi čimprej je mogoče.

Obe stranki izjavljata, da sprejmeta sklepe te komisije.

V Hyde parku je bil v nedeljo velikanski shod, na katerem je bilo okrog 40.000 železničarjev, ki so na podlagi te pogodbe sklenili, da se vrnejo na delo. Vojno ministrstvo je ukazalo, da se pošlje vojaštvo čimprej domov.

S to stavko je delavstvo pokazalo svojo veliko moč. Vse gospodarsko življenje je hipoma postalo odvisno od volje stavkujočih delavcev. To je bil migljaj ošabnim podjetnikom, da sloni njih moč le na delavskih ramah in sicer le dotlej, dokler bode delavstvo hotelo. In da delavstvo ne mara več zdihovati pod krutim jarmom, je jasno dokazalo to velikansko gibanje.

Strokovni pregled.

s Spor na Norveškem končan. Sredi julija so podjetniki na Norveškem izprli ogromno množico delavstva, okoli 40.000. Njih namen je bil, da uničijo strokovno organizacijo, kar so nameravali doseči z izporom tudi nemški in švedski podjetniki. Ta nakana se je norveškim podjetnikom prav tako izjalovila kakor se je bila nemškim in švedskim, to pa zategadelj, ker je norveško delavstvo prepojeno z razrednim duhom in je čvrsto organizirano. V boju so stali rudarji, lesni delavci, delavci v papirnicah in v tovarnah za celulozo. Izprva so se izvršila pogajanja v rudniški stroki, nato tudi v ostalih strokah. Za norveško delavstvo pomeni izpor sijajno zmago. Ne le, da gre organizacija iz ogromnega boja zmagovita, podjetniki so tudi morali dovoliti razna izboljšanja, ki jih preje niso hoteli in

radi katerih je ravno izbruhnila stavka. Minimalna plača v rudnikih se je povečala, sprejela se je tudi tarifna predloga, ki je podjetniki preje niso hoteli. Pa tudi s čisto agitatorskega stališča mora biti norveško delavstvo hvaležno objestnemu podjetništvu za izpor. Neorganiziranim se je zbudila razredna zavest, pristopajo v organizacije, ki gredo na ta način še okrepljene iz boja.

s Statistika avstrijskega premoga za mesec julij 1911. V juliju tek. leta se je pridobilo 1,979.352 ton rjavega premoga proti 2,049.689 v juliju lanskega leta. Vsa produkcija premoga v prvih sedmih mesecih letošnjega leta pa je za več kakor 300.000 ton boljša od prejšnjega leta v istem času in sicer znaša skupna množina vsega premoga v prvih sedmih mesecih letošnjega leta 14,573.084 ton proti 14,221.229 tonam prejšnjega leta v sedmih mesecih. V naslednjem podajamo razpredelnico posameznih okrožij:

Kameniti premog:

	1911	1910
Ostrava-Karvin	685.115	626.600
Rožice-Oslawa	40.605	38.300
Kladno-Slan	221.035	228.400
Plzeň-Mies	110.041	104.500
Schätzlar-Schwadowitz	36.286	32.700
Galicia	141.146	104.900
Ostali premogokopi	10.747	10.700
Juli	1,244.975	1,146.512
Proti prejšnjemu letu	+98.463	+102.800

Rjavi premog:

Mostec-Toplice-Komotava	1,329.345	1,418.500
Falkenau-Elbogen-Karlovi vari	297.790	286.600
Wolfsberg-Thomasroith	31.159	30.800
Ljubno in Fohnsdorf	78.718	82.500
Voitsberg-Köflach	57.731	53.900
Trbovlje-Zagorje	91.000	81.100
Istra in Dalmacija	17.112	14.800
Galicia	2.334	2.300
Ostale sudetske dežele	18.483	19.400
Ostale alpske dežele	55.680	59.000
Juli	1,979.352	2,049.689
Proti prejšnjemu letu	-70.337	-214.500

Splošna produkcija kamenitega in rjavega premoga v prvih sedmih mesecih letošnjega in lanskega leta je razvidna iz sledeče razpredelnice.

	Januar-juli	1911	1910
			ton
Kameniti premog		8,459.992	7,958.404
Proti prejšnjemu letu		+501.588	—109.300
Rjavji premog		14,573.084	14,221.229
Proti prejšnjemu letu		+351.855	—759.700
Skupaj		23,033.076	22,179.633
Proti prejšnjemu letu		+853.443	—869.000

Kriza v rudniški industriji je torej popolnoma minila, kupčija s premogom gre dobro naprej. Dobiček od tega bodo imeli seveda le kapitalisti. Lahko pa ga bodo imeli tudi rudarji; kajti čas za plačilna gibanja je ugoden, treba je samo krepke organizacije. Ako se bo rudarska organizacija zadostno okrepila, tedaj bomo lahko pričeli s plačilnimi in delovnimi gibanji, ako pa se rudarji ne bodo močno organizirali, tedaj jim vse dobre gospodarske razmere v premogokopni industriji ne bodo nič pomagale, kajti proti organiziranemu kapitalu se more bojevati samo organizirano delavstvo!

Dopisi.

d Zagorje ob Savi. Volilni imenik za občinske volitve je razporejen do 30. septembra in leži v pogled v občinski pisarni in v prodajalni konsumnega društva. Vsak delavec in sodrug naj se gre prepričati, ali je v volilnem imeniku, skrbi pa naj, da bodo v njem tudi tisti nezavedni mlačeži, ki pod milim nebom ne delajo drugega kakor stokajo in zabavljajo, delavskemu gibanju pa stoje ob strani, namesto da bi stopili v vrste svojih razrednozavednih tovarišev in se z njimi skupno borili proti kapitalizmu. Volilni boj v zagorski občini bo hud, zato ne smemo nič zamuditi, ampak takoj iti na delo! In naše najvažnejše delo bodi sedaj, da natančno pregledamo volilni imenik in storimo potrebne reklamacije. Vsa pojasnila o volitvah daje tudi uredništvo „Rudarja“.

d Zagorje ob Savi. Dne 10. septembra smo imeli javen shod proti draginji v dvorani gospoda Michelčiča. Shodu je predsedoval sodrug Walland, poročal pa je sodrug Čobal, ki je v enournem temeljitom govoru orisal vzroke sedanje draginje. Sedanja draginja nikakor ni pojav časovnih nezgod, recimo slabe letine ali podobno, ampak sedanja draginja je živ izraz kapitalistične uredbe današnje družbe. Ako bi bila draginja odvisna samo od slabe in dobre letine, potem bi ne bilo mogoče, da se pšenica letos podražuje kljub boljši letini kakor je bila lani. Vir sedanje draginje je torej v kapitalističnem sistemu, ki vlada današnjo družbo, in proti temu sistemu mora iti naš boj. Uspešen pa bo naš boj šele tedaj, kadar bo stalo delavstvo kapitalizmu nasproti združeno, organizirano vsaj toliko kakor je organizirano dandanes kapitalizem. Kapitalizem je dandanes močno organiziran v raznih kartelih; delniških družbah in stanovskih organizacijah. Ti karteli in delniške družbe napravljajo mnogo draginje, podražujejo sladkor, kavo in celo vrsto najnujnejših življenjskih potrebščin. Na drugi strani pa štiti te podraž-

valce vlada sama s tem, da gre na roko raznim veleagrarcem. Proti vsej tej kapitalistovski družbi se bo vodil boj uspešno samo tedaj, ako se bodo izkoriščani sloji bolj brigali za lastno usodo. Organizirajo naj se, agitirajo naj za organizacijo, bero, naročajo in razširjajo naj socialistično časopisje, hodijo naj na shode in naj nanje privedejo seboj tudi vse mlačneže in brezbrizne zaspance! Zdaj imamo pri nas občinske volitve. Ako bi se večina v občinskem odboru zavedala svoje naloge, tedaj bi ob sedanjih naraščajočih draginjah sklicala sejo ter bi poslala na pristojno mesto odločen protest proti podraževanju življenjskih sredstev! Tako pa se gospodje prav nič ne zganejo. Zatorej se morajo delavci sami pobrigati za svoje koristi, kajti prazno je upanje, da se bodo zanje brigali drugi! Ker se za sodrugom Čobalom ni nikdo več javil za besedo, je sodrug Walland shod zaključil.

d Aržiše pri Zagorju ob Savi. Opozarjamo še enkrat vse sodruge, da se gredo prepričati, ali so v volilnem imeniku ali ne. Kdor ni pa ima volilno pravico, naj reklamira, ker drugače ne bo mogel voliti. Volilni imenik je razporejen v pogled v občinski pisarni v Aržišah in v prodajalni konsumnega društva na Lokah in sicer do 30. septembra. Nekaj delavcev je tako mlačnih in tako malo razredno zavednih, da najbrže ne pojdejo gledat, ali so v volilnem imeniku ali ne. Sodruzi naj sami opravijo za te reklamacijsko delo ter jim naj razložijo, da zahtevata korist in čast delavstva, da dobi v občini primerno zastopstvo in da mora torej vsak delavec iti volit. Opozarjamo, da bo volilni boj v aržiški občini in bo šlo za vsak glas. Zategadelj moramo skrbno gledati na to, da ne izgubimo nobenega glasu radi pomanjkljivosti volilnega imenika. Zatorej je naše prvo agitacijsko delo, da pogledamo, kako so sestavljeni volilni imeniki in da reklamiramo vsakega našega volilca, ki ga ni v volilnem imeniku. Ako rabi kdo natančnejših pojasnil radi občinskih volitev, jih dobi tudi v uredništvu „Rudarja“.

d Trbovlje. Veselica, ki jo je priredila podružnica rudarske Unije dne 27. avgusta t. l. v prostorih Delavskega doma, se je prav dobro obnesla. Prebitek znaša K 206 54, katera svota se je dala podružnici za strokovni list „Rudar“. Tem potom izrekama vsem dariteljem in vsem onim, ki so pomagali veselico olepšati, kakor vsem obiskovalcem srčno zahvalo.

Trbovlje, dne 5. septembra 1911.

Podružnični odbor.

d Köflach-Voitsberg. Neznosna draginja je prisilila tudi tukajšnje rudarje, da prično s plačilnim gibanjem. Kajti povsem naravno je, da rudar ne more izdelovati, ako je draginja vedno večja, plače pa se ne izboljšajo, ampak se v mnogo slučajih še poslabšajo. Pri rudniku Piberstein se gibanje najprej začelo in so rudarji dosegli izboljšanje. Dne 3. septembra pa sta se vršila v Köflachu in Voitsbergu shoda rudarjev, ki sta bila ogromno obiskana. Na shodih je poročal sodrug Zwanzger, ki je obširno govoril o položaju in ostro kritiziral postopanje podjetnikov v ozirom na plačilno gibanje draginjo. Govornik je priporočal, da se sprejme resolucija, v kateri se pozarja na ogromno draginjo in na sramotno postopanje meščanskih strank v parlamentu pri draginjskem vprašanju, nadalje na dejstvo, da se je cena premoga povečala, ne da bi se obenem tudi plače izboljšale rudarjem in na neprestano izseljevanje, kar gotovo ni obratu v korist. Vse to je nujni razlog, da se plače povečajo. Zategadelj naj se zahteva od podjetnikov tedenska draginjska doklada 3 krone ali pa 50 vinarjev na šiht. Nadalje se ne sme nikdo odpustiti radi tega gibanja. Odgovor naj se da v dobi 14 dni potem, ko se je vložila resolucija. Resolucija se je sprejela enoglasno. Zahteve so gotovo zelo skromne. Ali bodeta imeli železniška in rudniška družba Gradec-Köflach in alpska montanska družba toliko razsodnosti, da bodeta vpoštevali te skromne zahteve, o tem bo povedal odgovor. Ako gospodje te zahteve odklonijo, potem pokažejo, da nimajo prav nič človeškega čustvovanja, in rudarji bodo iz odgovora izvajali potrebne konsekvence. Rudarji pa naj se pripravijo za vse slučaje, ako bi ne hoteli ravnati razsodno in pametno!

Razne stvari.

r Kako se dela v današnji meščanski družbi z revežem! Pogosto se zgodi, da pokličejo delavci sodnijo na pomoč proti podjetnikom, ki zagreše protipostavnosti, da delajo v delavne knjižice znamenja, ki delavca ovirajo pri iskanju dela in mu naravnost škodujejo. § 80 d točka 2 obrtnega reda pravi: „Izpričevalo se vzame le tedaj, ako se za delavca ugodno glasi.“ Izpričevalo torej delavcu ne sme škodovati, sicer se kaznuje podjetnik po § 80 d točka 2. Ali je podjetnik prekršil obrtni red in se mora kaznovati, o tem odločajo pri nas v Avstriji sodišča. Kaj pa naj rečemo, ako si tisti ljudje, ki imajo paziti na izvrševanje postavnih določil, dovolijo take stvari, kakor si jih je c. kr. okrožno sodišče v Dunajskem Novem Mestu. V tem mestu izha-

jajoči socialistični list „Gleichheit“ poroča o tem sledeče:

Neki dninar, J. M., je v svoji delavni knjižici popravil datum, ker ni poznal določil kazenskih postav za tak slučaj in ker se je bal, da bi izgubil pravico do preskrbovališča. C. kr. okrožno sodišče v Dunajskem Novem Mestu je za to zvedelo in je obsodilo reveža na štirinajstodnevni zapor, ki ga je moral obsojenec takoj odsedeti. C. kr. okrožno sodišče pa je krajtega smatralo tudi za primerno, sodbo zapisati v delavno knjižico s sledečimi besedami:

„Je bil obsojen radi ponarejanja delavne knjižice na strani 33 s pravomočno sodbo tukajšnjega sodišča z dne 3. julija 1911, radi zločina goljufije po §§ 197, 199 kazenske postav, na 14 dni zapora, katera kazen se je izvršila pri tem sodišču v času od 3. julija do 17. julija 1911. C. kr. okrožno sodišče Dunajsko Novo Mesto, odd. VI., 10. julija 1911. S. S. Hangler m. p.“

Ni dovolj, da je moral delavec presedeti 14 dni za svoj prestop, sodišče zagreši še to brezobzirnost, da zapiše vso zadevo ubogemu revežu v delavno knjižico in ga na ta način postavi pred ves svet kot zločinca. Kak drug človek ne sme zločincu, ki je kazen odsedel, tega niti očitati, toda c. kr. sodišče, ki zahteva ves respekt pred sabo, si drzne vse dovoliti. Ako se dogode take stvari, tedaj se pač ne smemo čuditi, da bodo delavci še bolj energično nastopili za odpravo delavne knjižice. C. kr. sodišče v Dunajskem Novem Mestu nam nudi za to najboljše agitacijsko sredstvo. Še eno vprašanje! Ali bo c. kr. okrožno sodišče obsojeno na odškodnino, ako delavec na podlagi tega „izpričevala“ ne dobi nobenega dela, kakor bi se zgodilo vsakemu drugemu smrtniku v takih okoliščinah?

r Milijonar Morgan. Prav za prav moramo reči da je Morgan že maloveč kot le milijonar, ker to je za njega preboraško. Morgan je velikoveč, on je milijarder, njegovo premoženje se ceni 50 milijard.

Njegove banke so vredne	450 milijonov
sedmero trustov	436 „
zavarovalnice	486 „
železnice	1164 „
nešteto raznih tovarn	3336 „

Francozko vojno odškodnino iz l. 1870 bi bil Morgan lahko kar desetkrat iz svojega žepa poplačal. On ima desetkrat več denarja kot „Deutsche Bank“ in Banque de France skupaj. En sam človek, toliko premoženja, toliko posestva, ki bi kmalo lahko uprašal koliko cel svet stane — in to pravi duhovščina je vse božja volja tako. Ali se ne pravi to norčevanje iz boga?

r Iz zgodovine papežev. Papeži so se sprva imenovali: Knezi uboštv ali „servus servorum“, to je hlapec hlapcev. Do konca tridesetletne vojske je bilo že 245 hlapcev, med temi je bilo 24 protipapežev, ena papinja. Papeži niso vsi vladali v Rimu, temveč je 35 papežev vladalo po drugih deželah. 8 papežev je vladalo le po en mesec, 40 jih je vladalo po eno leto, 38 papežev je bilo proglašanih za krivoverce, 11 papežev je bilo zastrupljenih, 4 papeži zadavljeni. Večina papežev pa je imelo tudi otroke. Na cerkvenem zboru v Konstanci je bilo 1500 malopridnih žensk (prostitutk) na razpolago. Prostitutke so morale znati latinsko. Inkvizicija, mučilnica, sežiganje krivovercev pa so bili rekviziti papeštva.

Izdelovanje drož.

Edina narodna trdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar,
Ljubljana.

Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiri **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pri-
dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Kosumno društvo rudarjev v Hrastrniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerjskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

prijatelj moj,

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!

Najboljše krepčilo želodca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

Postavno varovano.

Josip Kremžar

Ljubljana

Gledališka stolba št. 3

izdeluje domači brinjevec, borovničev, hrusevo in slivovo žganje ter vinski tropinovec.

Priporoča svoje izdelke po najnižjih cenah. Postrežba točna!